

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-81-6>

УДК 338.43:338.512:332.122

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ (НА ПРИКЛАДІ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC PRINCIPLES OF COST MANAGEMENT AS A FACTOR IN ENSURING THE PROFITABILITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES (CASE STUDY OF POLTAVA REGION)

Поночовна Олена Володимирівна

асистент,

Полтавський державний аграрний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4377-0633>**Ponochovna Olena**

Poltava State Agrarian University

Досліджено управління витратами як ключовий фактор прибутковості аграрних підприємств Полтавської області. За 2017-2024 рр. виявлено критичне зростання операційних витрат на 60%, особливо витрат на оплату праці (112%), що загрожує фінансовій безпеці. Структурний аналіз показав різке збільшення частки оплати праці з 16,1% до 29,9% при скороченні персоналу. Зафіксовано значну диференціацію рентабельності: від зернових (46,9%) до збиткового виробництва м'яса птиці (-112,6%). Запропоновано концептуальну модель, що поєднує нормативний контроль, оптимізацію процесів та аналіз ефективності ресурсів. Запропоновано перехід від пасивного спостереження до активної політики управління витратами. Це дозволить локалізувати центри витрат і перерозподілити ресурси на рентабельні види діяльності, забезпечивши фінансову стабільність.

Ключові слова: управління витратами, прибутковість, аграрні підприємства, операційні витрати, рентабельність, собівартість, фінансова безпека, оптимізація витрат.

The article substantiates the organizational and economic principles of cost management as a key factor for ensuring the profitability of agricultural enterprises in the Poltava region under unstable conditions. The relevance of the study is determined by the critical increase in operational costs by 60% over 2017-2024, including a 112% surge in labor costs, which has led to a loss of cost control and poses a direct threat to financial security, reducing the sales profitability margin from 7.19% to 1.20%. A detailed analysis of cost structure dynamics reveals significant detrimental shifts. In the production cost structure, the share of direct labor costs almost doubled from 16.1% to 29.9% against a backdrop of reducing personnel, indicating a sharp decline in labor productivity. The share of "other agricultural products" (likely feed, seeds) within material costs increased from 8.7% to 13.8%, signaling potential internal process inefficiencies. Conversely, the share of mineral fertilizers plummeted from 10.5% to 1.1%, posing a long-term threat to soil fertility. A product-level profitability analysis exposed extreme differentiation: from highly profitable grains (46.9%) and sunflower (38.9%) to loss-making sugar beet (-27.2%) and poultry meat (-112.6%) production in 2024. This highlights ineffective resource allocation between business segments. The study justifies a conceptual cost management model integrating normative control, production process optimization, and resource efficiency analysis. The model is aimed at transitioning from passive cost monitoring to an active policy of managing their structure and dynamics. The core conclusion emphasizes that a comprehensive approach is crucial, enabling the localization of main "cost centers" and reallocation of resources to the most profitable production lines. Practical implementation requires adopting a system of normative cost accounting, regular product-specific cost analysis, and optimization of technological processes to ensure the financial sustainability and competitiveness of agricultural enterprises in the region.

Keywords: cost management, profitability, agricultural enterprises, operating costs, cost efficiency, production costs, financial security, cost optimization.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку аграрного сектору України є одним із ключових стовпів національної економіки, що характеризується значною нестабільністю фінансових результатів. Загальна проблема полягає в тому, що аграрні підприємства, зокрема в таких регіонах з розвиненим агропотенціалом, як Полтавська область, демонструють значні коливання рівня прибутковості, що безпосередньо загрожує їхній фінансовій безпеці та довгостроковій стійкості. Навіть за умови проведення аналізу динаміки прибутку та рентабельності в цілому, невіршеною ланкою залишається дослідження критичного зростання операційних витрат, яке нівелює позитивні фінансові результати за сприятливої цінової кон'юнктури. Так, за попередніми оцінками у період 2017-2024 рр. операційні витрати аграрних підприємств Полтавщини зросли на 60%, а витрати на оплату праці – на 112%, що свідчить про втрату контролю над собівартістю.

Ця проблема тісно пов'язана з найважливішими практичними завданнями агробізнесу. По-перше, постає невідкладне завдання розробки конкретних механізмів оперативного управління собівартістю, а не лише констатації її зростання. По-друге, існує нагальна потреба у впровадженні інструментів детального контролю та оптимізації структури витрат, зокрема шляхом аналізу окремих статей, таких як «інша продукція сільського господарства», частка якої різко зросла. По-третє, необхідно визначити пріоритетні напрями зниження витрат з урахуванням галузевих особливостей рослинництва та тваринництва.

З наукової точки зору, проблема вимагає систематизації знань щодо впливу структурних зрушень у витратах на формування кінцевого фінансового результату. Існуючі дослідження часто носять макроекономічний характер або фокусуються на окремих аспектах, тоді як комплексний організаційно-економічний підхід до управління витратами на мікрорівні, адаптований до регіональної специфіки, залишається недостатньо розробленим. Таким чином, розв'язання даної проблеми має стратегічне значення для забезпечення стійкого розвитку агросектору, підвищення його конкурентоспроможності та формування практичного інструментарію для прийняття обґрунтованих управлінських рішень в умовах ринкової невизначеності.

Аналіз досліджень досліджень і публікацій. Проблема управління витратами як детермінанта фінансової стійкості аграрних

підприємств в умовах нестабільності є предметом інтенсивного наукового обговорення. Сучасні дослідження Сисоліної Н. П., Коломієць Т. В. та ін. підкреслюють, що традиційні підходи до аналізу прибутковості, які фокусуються на валових показниках, є недостатніми для забезпечення довгострокової конкурентоспроможності [1; 2]. В умовах воєнного стану та глобальних ринкових коливань, як зазначають Степаненко О. І., Негрей М. В. та ін., український агросектор стикається з безпрецедентним зростанням витрат, що вимагає глибокого аналізу їх структури та динаміки [3; 4].

Значна частина наукових розвідок присвячена загальним підходам до підвищення ефективності агровиробництва. Зокрема, дослідження українських вчених Шевченко А. А., Бондаренко С. А. та ін. акцентують увагу на необхідності оптимізації витрат у контексті забезпечення продовольчої безпеки та адаптації до воєнного стану [5; 6]. Інші роботи авторів Ermir Shahini, Гречко О. Ю. та ін. аналізують вплив макроекономічних шоків на рентабельність аграрного виробництва, однак часто розглядають витрати як єдиний агрегований показник, не вдаючись до деталізації за статтями [7; 8]. Міжнародні дослідження останніх років дедалі більше зосереджуються на зв'язку між ефективним управлінням витратами та стійкістю агропродовольчих систем. Так, Vrchota Jaroslav та ін. доводять, що точне сільське господарство (Precision Agriculture) є ключовим інструментом оптимізації матеріальних витрат, таких як добрива та засоби захисту рослин [9]. Аналогічно, дослідження Vanhuysse Fedra та ін. демонструють, що адаптація практик управління витратами є критичною для фермерських господарств у періоди цінової невизначеності на глобальних ринках [10].

Окремим напрямком є дослідження впливу структури витрат на рентабельність окремих галузей. Сучасні роботи, такі як дослідження Тлущкевич Н. В., Нужиної О. А., Писаренко Т. М., підтверджують, що саме структурні зрушення в собівартості, зокрема ріст частки витрат на енергоносії та корми, є основним драйвером збитковості тваринницьких підприємств [11]. Водночас, Hudáková L. S. та ін. вказують на важливість аналізу питомих витрат на одиницю продукції, а не лише загальних обсягів, для виявлення резервів економії [12].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний масив наукових праць, залишаються

недостатньо дослідженими регіональні аспекти формування та управління витратами, зокрема для аграрних підприємств Полтавської області. Більшість існуючих підходів не пропонують комплексного організаційно-економічного інструментарію, що поєднував би аналіз структурних зрушень у виробничій собівартості з конкретними механізмами їх оптимізації на рівні окремого господарюючого суб'єкта. Таким чином, виникає об'єктивна потреба у поглибленому дослідженні динаміки та структури витрат саме в регіональному розрізі з метою розробки цільових заходів щодо підвищення рівня їх контролю та управління, що й становить предмет даного дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування організаційно-економічних засад управління витратами як ключового фактора забезпечення прибутковості аграрних підприємств Полтавської області, шляхом поглибленого аналізу структурних зрушень у виробничій собівартості, виявлення основних драйверів їх зростання та розробки практичного інструментарію для оптимізації витратної політики на рівні окремих господарюючих суб'єктів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для аграрних підприємств будь-якої форми власності та спеціалізації закономірним є наявність тісного взаємозв'язку між рівнем контролю над операційними витратами, з одного боку, і фінансовою стійкістю та рентабельністю господарювання, з іншого [2]. Такий взаємозв'язок є об'єктивно зумовленим, адже саме структура та динаміка витрат визначають маржинальність бізнесу в умовах коливань ринкових цін на сільськогосподарську продукцію [7].

Таким чином, узагальнення аналітичних засад оцінки та управління витратами аграрних підприємств слід розглядати актуальним завданням у контексті побудови стійкої та прибуткової бізнес-моделі агровиробника, особливо на тлі характерних для аграрного сектору України негативних трендів зростання витрат, високої залежності від імпортних ресурсів та ценової волатильності на зовнішніх ринках. Концептуальні положення управління витратами в аналізованій сфері містять елементи, показані на рис. 1.

Роль ефективного управління витратами в забезпеченні прибутковості не обмежується функцією мінімізації витрат; це багатоаспектна взаємодія між внутрішньогосподарськими процесами та зовнішніми ринковими

умовами, що виявляється у: (1) здатності підприємства адаптуватися до зростання цін на ресурси шляхом оптимізації виробничих процесів; (2) структурній перебудові витрат у бік підвищення ефективності використання кожного їхнього елемента; (3) формуванні конкурентної переваги через нижчу собівартість порівняно з іншими учасниками ринку; (4) забезпеченні фінансової стійкості та можливості інвестування в модернізацію навіть у періоди макроекономічної нестабільності; (5) створенні резервів для маневрування в умовах зовнішніх шоків, таких як погіршення кліматичних умов або геополітична криза.

Емпіричну основу дослідження становить глибинний аналіз динаміки та структури витрат аграрних підприємств Полтавської області за період 2017-2024 рр [13; 14; 15]. Як свідчать дані, протягом досліджуваного періоду спостерігається стійка тенденція до зростання загального обсягу операційних витрат. Проведений аналіз дозволяє констатувати, що за вісім років операційні витрати зросли на 60%, що в абсолютному вираженні становить 78021,5 тис. грн. Однак, загальний показник приховує суттєву диференціацію в динаміці окремих статей витрат. Найбільшими темпами збільшувалися витрати на оплату праці, які зросли на 112%, а також тісно пов'язані з ними відрахування на соціальні заходи, що демонструють аналогічне зростання. Матеріальні затрати збільшилися на 80%, що також значно перевищує загальний темп інфляції витрат. Натомість, інші операційні витрати зросли лише на 27%, а амортизація – на 14%. Така диференціація свідчить про структурні зрушення у формуванні собівартості та вказує на конкретні проблемні зони, що потребують пріоритетної уваги менеджменту.

Детальний аналіз структури операційних витрат дозволяє ідентифікувати ключові зміни, що відбулися між 2017 та 2024 роками. Якщо у 2017 році найбільшу питому вагу мали інші операційні витрати (42,5%) та матеріальні затрати (39,1%), то до 2024 року ситуація кардинально змінилася. Частка матеріальних затрат зросла до 44,6%, що робить їх основним елементом витратної структури. Частка витрат на оплату праці збільшилася з 10,7% до 14,3%, а частка відрахувань на соціальні заходи – з 2,3% до 3,1%. Водночас, частка амортизації скоротилася з 5,4% до 3,9%, а частка інших операційних витрат – з 42,5% до 34,1%. Ці структурні зрушення наочно відображені на рис. 2. Подібна динаміка свідчить

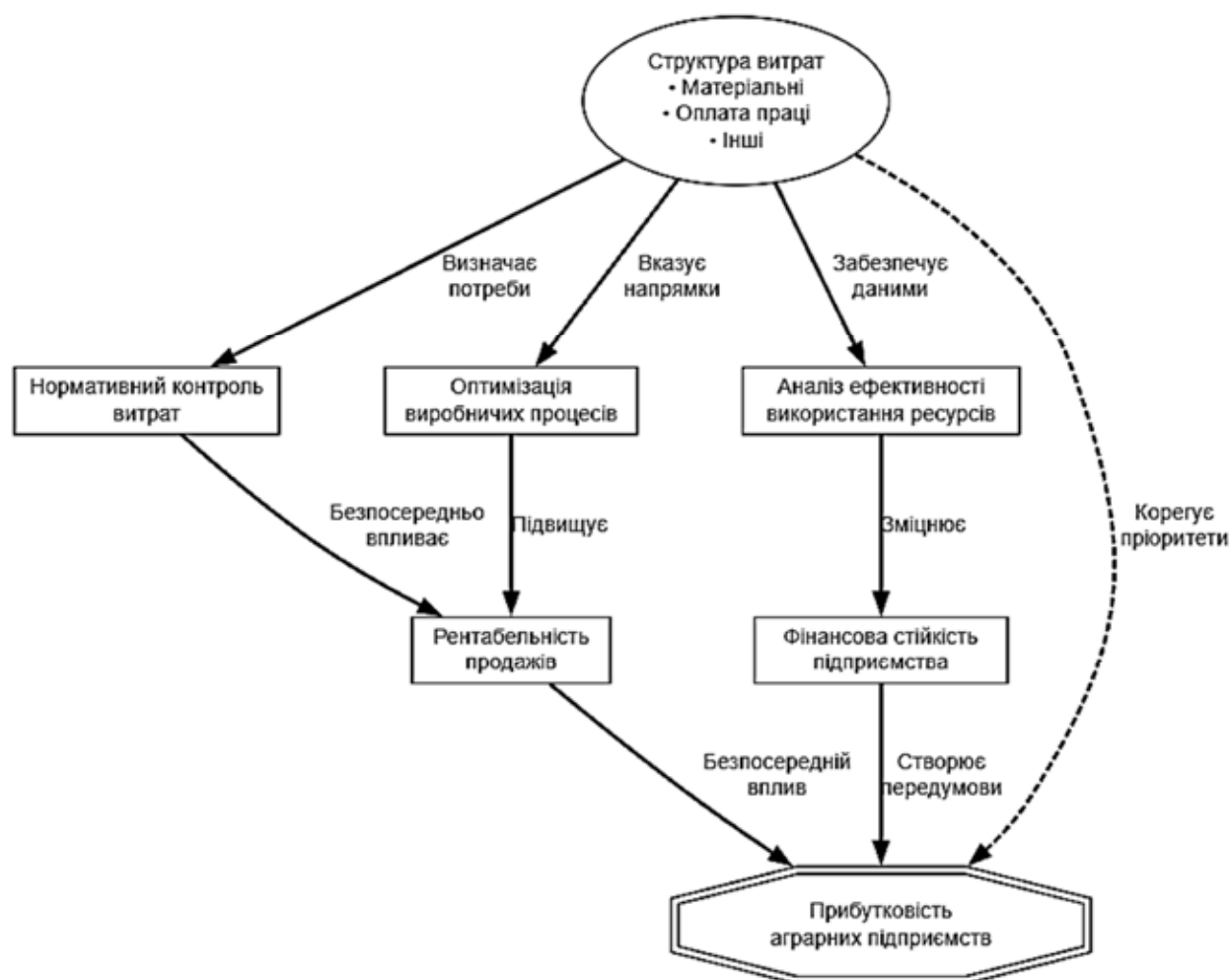

Рис. 1. Концептуальна модель управління витратами для підвищення прибутковості аграрних підприємств

Джерело: сформовано автором

про посилення ресурсомісткості та трудомісткості виробництва, що в умовах обмеженості фінансових ресурсів створює пряму загрозу рентабельності.

Для глибшого розуміння причин зростання собівартості необхідно звернутися до аналізу виробничої собівартості, яка розкриває внутрішню структуру витрат на виробництво продукції. Дані, наведені в таблиці 1, демонструють значні структурні зрушення. Найбільш суттєвим є ріст частки прямих витрат на оплату праці з 16,1% у 2017 році до 29,9% у 2024 році, тобто майже вдвічі. Це однозначно вказує на те, що витрати на трудові ресурси зростали набагато швидшими темпами, ніж інші компоненти собівартості, імовірно, через зростання законодавчо встановленої мінімальної заробітної плати та дефіцит кваліфікованих кадрів у сільській місцевості. Водночас, частка прямих матеріальних витрат

скоротилася з 54,6% до 52,6%. Проте, цей загальний показник маскує суттєві внутрішні зрушення. Так, частка витрат на мінеральні добрива впала з 10,5% до 1,1%, що може свідчити про їхнє недофінансування та ризик виснаження родючості ґрунтів. На противагу, частка витрат на «іншу продукцію сільськогосподарства» (корми, насіння власного виробництва) зросла з 8,7% до 13,8%. Це вказує на потенційну неефективність у внутрішньогосподарських процесах, пов'язаних із цими ресурсами.

Для комплексної оцінки ефективності діяльності недостатньо аналізувати лише витрати; необхідно оцінити їх взаємозв'язок з кінцевими фінансовими результатами. Як свідчать дані, рівень рентабельності продажів аграрних підприємств області продемонстрував різке падіння після 2017 року. Якщо у 2017 році цей показник становив

Рис. 2. Динаміка структури операційних витрат аграрних підприємств Полтавської області у 2017 та 2024 роках, %
Джерело: сформовано на основі [13; 14; 15]

Таблиця 1

Динаміка ключових статей виробничої собівартості продукції аграрних підприємств Полтавської області, 2017-2024 рр., %

Стаття витрат	2017 рік	2024 рік	Зміна (п.п.)
Прямі матеріальні витрати – всього	54,6	52,6	-2,0
у т.ч. інша продукція сільського господарства	8,7	13,8	+5,1
у т.ч. мінеральні добрива	10,5	1,1	-9,4
Прямі витрати на оплату праці	16,1	29,9	+13,8
Інші прямі витрати	1,4	2,4	+1,0
Загальновиробничі витрати	11,2	13,6	+2,4
Разом виробнича собівартість	100	100	-

Джерело: сформовано на основі [13; 14; 15]

7,19%, то вже у 2018 році він впав до 1,00%, після чого продовжив повільну тенденцію до зниження, досягнувши 1,20% у 2024 році. Ця негативна динаміка безпосередньо корелює з виявленими тенденціями зростання витрат, особливо з різким збільшенням витрат на оплату праці та матеріальних витрат. Ефект від зростання виручки нивелювався ще більш швидким зростанням собівартості, що призводило до стискання маржі прибутку. Зв'язок між динамікою витрат та рентабельністю наочно ілюструє рис. 3.

Окремої уваги заслуговує аналіз рентабельності окремих видів продукції, наведений у таблиці 2. Він дозволяє зрозуміти, які саме напрями діяльності найбільш страждають від неефективного управління витратами. Дані свідчать про надзвичайно значну диференціацію. Такі види продукції, як зернові та зернобобові культури та соняшник, продемонстрували стабільно високу рентабельність (46,9% та 38,9% відповідно у 2024 році). На противагу, виробництво цукро-

вого буряка та м'яса птиці було збитковим протягом більшої частини періоду, досягнувши у 2024 році рівня рентабельності -27,2% та -112,6% відповідно.

Такі екстремальні значення свідчать про структурні проблеми в цих галузях, де витрати повністю втратили зв'язок з можливими дохідними цінами. Для тваринництва ключовою проблемою, ймовірно, є завищені витрати на корми, що входять до статті «інша продукція сільського господарства». Для рослинництва збиткових культур причини можуть критися в неефективній технології вирощування, що призводить до надмірних витрат на обробіток та збирання, або в неможливості реалізації за цінами, що покривають індивідуально високу собівартість.

Важливим аспектом дослідження є оцінка фінансової безпеки підприємств, яка тісно пов'язана з ефективністю управління витратами [1]. Комплексний показник фінансової безпеки, що інтегрує коефіцієнти плинності кадрів, придатності основних засобів, фінан-

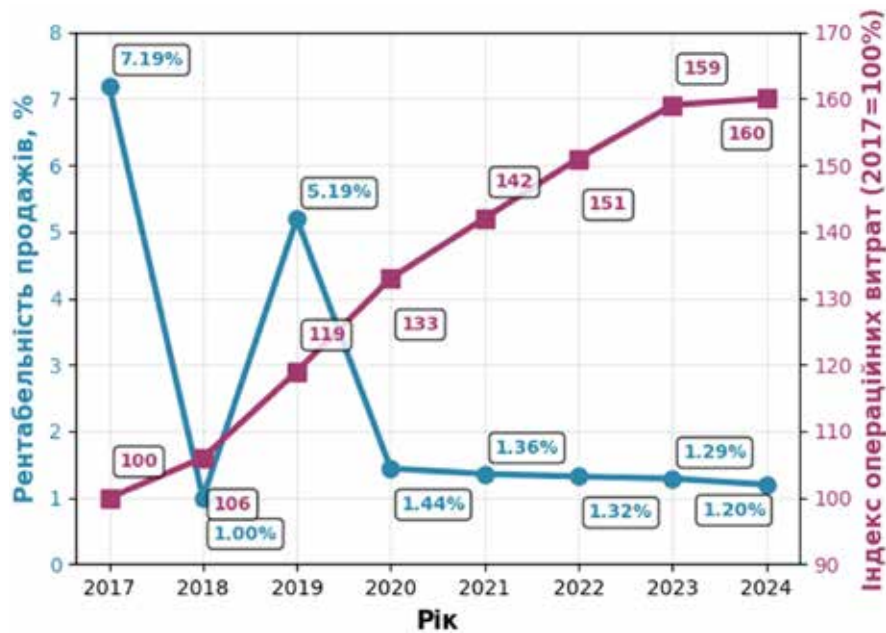

Рис. 3. Взаємозв'язок між індексом зростання операційних витрат та рівнем рентабельності продажів аграрних підприємств Полтавської області у 2017-2024 рр.

Джерело: сформовано на основі [13; 14; 15]

Таблиця 2

Рівень рентабельності окремих видів продукції аграрних підприємств Полтавської області, 2024 р., %

Вид продукції	Рівень рентабельності				
	2017	2019	2021	2022	2024 р.
Зернові та зернобобові	55	10,9	46,8	44,75	46,9
Соняшник	26,27	23	33,47	35,27	38,9
Цукровий буряк	5	-9,8	-13,4	-18	-27,2
Свині на м'ясо	-26,23	-13,9	16,97	27,77	49,4
Молоко	15,43	20,1	23,63	25,68	29,8
М'ясо птиці	12,27	-25,2	-70,53	-91,23	-112,6

Джерело: сформовано на основі [13; 14; 15]

сової стійкості, автономії та рентабельності продажів, продемонстрував значне погіршення у 2018 році. Хоча з того часу спостерігалося поступове покращення, рівень 2017 року так і не було досягнуто. Окремі компоненти цього показника викликають особливу тривогу. Коефіцієнт плинності кадрів постійно зростає, з 1,26% до 2,12%, що свідчить про соціальну нестабільність та втрату кваліфікованих працівників, яка, у свою чергу, веде до додаткових витрат на навчання та адаптацію нового персоналу. Коефіцієнт фінансової автономії знизився з 1,03 до 0,98, що вказує на зростання залежності від позикового капіталу, відсотки за обслуговування якого є

додатковою витратною статтею. Натомість, зростання коефіцієнта фінансової стійкості (з 1,14 до 1,28) та коефіцієнта придатності основних засобів (з 1,00 до 2,09) свідчать про позитивні зрушення у фінансовій політиці та оновленні машинно-тракторного парку, що в довгостроковій перспективі має сприяти зниженню експлуатаційних витрат.

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що основним викликом для аграрних підприємств Полтавської області є не просто зростання витрат, а їх структурна неефективність. Критичне збільшення питомої ваги витрат на оплату праці на тлі скорочення чисельності персоналу свідчить про

падіння продуктивності праці. Стримуюче зростання витрат на амортизацію може бути ознакою відстрочення інвестицій в оновлення основних засобів, що в майбутньому загрожує ще більшим зростанням ремонтних витрат та зниженням енергоефективності. Різка диференціація рентабельності за видами продукції засвідчує відсутність збалансованої виробничої програми та неефективне розподілення ресурсів між рентабельними та збитковими напрямками. Таким чином, для підвищення прибутковості необхідний перехід від пасивного спостереження за зростанням витрат до активної політики управління їх структурою та динамікою, що передбачає впровадження системи нормативного обліку витрат, регулярний аналіз собівартості за видами продукції, оптимізацію виробничих процесів та перегляд виробничої програми на користь більш рентабельних культур і галузей.

Висновки. Проведене дослідження довело, що процес управління витратами в аграрних підприємствах Полтавської області має бути, по-перше, системним та цілеспрямованим, а по-друге, інтегрованим у загальну стратегію фінансового менеджменту. В іншому разі, навіть за сприятливої ринкової кон'юнктури, підприємства втрачають можливість формування стійкого фінансового результату через неконтрольоване зростання витрат. На жаль, саме таку ситуацію спостерігаємо в аграрному секторі регіону, де операційні витрати зросли на 60% за період 2017-2024 рр., а рентабельність продажів впала з 7,19% до 1,20%. Причин цього явища багато, проте найбільш визначальними є структурні диспропорції у виробничій собівартості, зокрема критичне зростання частки

витрат на оплату праці з 16,1% до 29,9% на тлі скорочення чисельності персоналу, що свідчить про падіння продуктивності праці.

Відтак, забезпечення стабільної прибутковості аграрних підприємств потребує реалізації комплексного підходу до управління витратами, в основі якого, з одного боку, – впровадження нормативного контролю витрат, оптимізації виробничих процесів та аналізу ефективності використання ресурсів, а з другого боку, – формування механізмів оперативного реагування на структурні зрушення у витратній політиці. Саме такий метод дозволяє не лише локалізувати основні "центри витрат", але й створити передумови для підвищення рентабельності та фінансової стійкості господарюючих суб'єктів. Доведено, що диференційований підхід до управління витратами за окремими видами продукції дозволяє перерозподілити ресурси на найбільш рентабельні напрями виробництва, що особливо актуально в умовах обмеженості фінансових ресурсів.

Перспективи подальших наукових розвідок у даному напрямі слід зосередити на розробці оптимізаційних моделей управління витратами з урахуванням галузевої специфіки, дослідженні впливу цифровізації виробництва на зниження питомих витрат, аналізі ефективності різних моделей мотивації персоналу, спрямованих на синхронне зростання продуктивності праці та оплати. Особливим напрямом має стати розробка методики адаптивного управління витратами в умовах високої волатильності ринків збуту та ресурсів, що дозволить аграрним підприємствам підвищити рівень їх ризикостійкості та конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сисоліна Н., Савеленко Г., Сисоліна І. Економічна безпека агропідприємств в умовах війни: можливості та загрози. *Економіка та суспільство*. 2024. № 65. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-19> (дата звернення 01.12.2025).
2. Коломієць Т., Фурдик О. Напрями стратегічного управління витратами сільськогосподарських підприємств. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-113> (дата звернення 01.12.2025).
3. Степаненко О. І., Канельська А. В. Фінансова стійкість підприємств в період воєнного стану: ризики, загрози, шляхи їх подолання. *Підприємництво та інновації*. 2024. № 33. С. 123–130. URL: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/33.21> (дата звернення 01.12.2025).
4. Nehrey M., Trofimtseva O. Analysis of the agriculture sector of Ukraine during the war. *Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University Economic Series*. 2022. No. 102. P. 49–56. URL: <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2022-102-06> (дата звернення 01.12.2025).
5. Шевченко А., Петренко О. Продовольча безпека України в умовах війни та пріоритетні напрямки врегулювання її стану. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-24> (дата звернення 01.12.2025).

6. Трансформація аграрного експорту України в умовах російської військової агресії: структурні зміни, адаптивні механізми та глобальні наслідки / S. Bondarenko та ін. *Journal of Scientific Papers "Social Development and Security"*. 2024. Т. 14, № 3. С. 116–142. URL: <https://doi.org/10.33445/sds.2024.14.3.9> (дата звернення 01.12.2025).
7. Ukrainian agricultural production profitability issues / E. Shahini et al. *Scientific Horizons*. 2023. Vol. 26, no. 5. URL: <https://doi.org/10.48077/scihor5.2023.123> (дата звернення 01.12.2025).
8. Гречко О. Ю., Марков В. С. Вплив інфляційних процесів на діяльність підприємств. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. № 14. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-14-04-01> (дата звернення 01.12.2025).
9. Vrchota J., Pech M., Švepešová I. Precision Agriculture Technologies for Crop and Livestock Production in the Czech Republic. *Agriculture*. 2022. Vol. 12, no. 8. P. 1080. URL: <https://doi.org/10.3390/agriculture12081080> (дата звернення 01.12.2025).
10. Vanhuysse F., Bailey A., Tranter R. Management practices and the financial performance of farms. *Agricultural Finance Review*. 2021. Vol. 81, no. 3. P. 415–429. URL: <https://doi.org/10.1108/afr-08-2020-0126> (дата звернення 01.12.2025).
11. Тлущевич Н.В., Нужна О.А., Писаренко Т.М. Формування собівартості продукції тваринництва для прийняття управлінських рішень. *Економічний форум*. 2020. Т. 1, № 2. С. 134–141. URL: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2020-2-18> (дата звернення 01.12.2025).
12. Hudáková L. S., Bajus R. Analysis of the costs and revenues of agricultural products in the selected countries of Central Europe. *Technology audit and production reserves*. 2017. Vol. 4, no. 5(36). P. 37–43. URL: <https://doi.org/10.15587/2312-8372.2017.108414> (дата звернення 01.12.2025).
13. Статистичний щорічник Полтавської області 2021 р. URL: https://www.pl.ukrstat.gov.ua/main/all_page/publikacii/zved/zbirn/zbirn_obl_2021.7z (дата звернення 01.12.2025).
14. Статистичний щорічник України за 2023 рік. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_23_u.pdf (дата звернення 01.12.2025).
15. Держстат. Банк даних. URL: <https://stat.gov.ua/uk/explorer> (дата звернення 01.12.2025).

REFERENCES:

1. Sysolina N., Savelenko H., Sysolina I. (2024) Ekonomichna bezpeka ahropidpriemstv v umovakh viiny: mozhlyvosti ta zahrozy [Economic security of agricultural enterprises in wartime: opportunities and threats]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, vol. 65. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-19> (accessed December 1, 2025)
2. Kolomiiets T., Furdyk O. (2024) Napriamy stratehichnoho upravlinnia vytratamy silskohospodarskykh pidpriemstv [Directions of strategic cost management of agricultural enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, vol. 62. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-113> (accessed December 1, 2025)
3. Stepanenko O. I., Kanelska A. V. (2024) Finansova stiiikist pidpriemstv v period voiennoho stanu: ryzyky, zahrozy, shliakhy yikh podolannia [Financial stability of enterprises during martial law: risks, threats, ways to overcome them]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii – Entrepreneurship and Innovation*, vol. 33, pp. 123–130. Available at: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/33.21> (accessed December 1, 2025)
4. Nehrey M., Trofimtseva O. (2022) Analysis of the agriculture sector of Ukraine during the war. *Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University Economic Series*, vol. 102, pp. 49–56. Available at: <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2022-102-06> (accessed December 1, 2025)
5. Shevchenko A., Petrenko O. (2024) Prodovolcha bezpeka Ukrainy v umovakh viiny ta priorytetni napriamky vrehuliuvannia yii stanu [Food security of Ukraine in wartime and priority directions for regulating its condition]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, vol. 59. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-24> (accessed December 1, 2025)
6. Bondarenko S. et al. (2024) Transformatsiia ahrarnoho eksportu Ukrainy v umovakh rosiiskoi viiskovoi ahresii: strukturni zmyny, adaptivni mekhanizmy ta hlobalni naslidky [Transformation of Ukraine's agricultural exports under Russian military aggression: structural changes, adaptive mechanisms and global consequences]. *Journal of Scientific Papers "Social Development and Security"*, vol. 14, no. 3, pp. 116–142. Available at: <https://doi.org/10.33445/sds.2024.14.3.9> (accessed December 1, 2025)
7. Shahini E. et al. (2023) Ukrainian agricultural production profitability issues. *Scientific Horizons*, vol. 26, no. 5. Available at: <https://doi.org/10.48077/scihor5.2023.123> (accessed December 1, 2025)

8. Hrechko O. Yu., Markov V. S. (2024) Vplyv inflatsiinykh protsesiv na diialnist pidpriemstv [The impact of inflationary processes on the activities of enterprises]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Serii: ekonomika ta upravlinnia – Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management*, vol. 14. Available at: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-14-04-01> (accessed December 1, 2025)
9. Vrchota J., Pech M., Švepešová I. (2022) Precision Agriculture Technologies for Crop and Livestock Production in the Czech Republic. *Agriculture*, vol. 12, no. 8, p. 1080. Available at: <https://doi.org/10.3390/agriculture12081080> (accessed December 1, 2025)
10. Vanhuysse F., Bailey A., Tranter R. (2021) Management practices and the financial performance of farms. *Agricultural Finance Review*, vol. 81, no. 3, pp. 415–429. Available at: <https://doi.org/10.1108/afr-08-2020-0126> (accessed December 1, 2025)
11. Tluchkevych N. V., Nuzhna O. A., Pysarenko T. M. (2020) Formuvannia sobivartosti produktsii tvarynnystva dlia pryiniattia upravlinskykh rishen [Formation of livestock production costs for management decisions]. *Ekonomichnyi forum – Economic Forum*, vol. 1, no. 2, pp. 134–141. Available at: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2020-2-18> (accessed December 1, 2025)
12. Hudáková L. S., Bajus R. (2017) Analysis of the costs and revenues of agricultural products in the selected countries of Central Europe. *Technology audit and production reserves*, vol. 4, no. 5(36), pp. 37–43. Available at: <https://doi.org/10.15587/2312-8372.2017.108414> (accessed December 1, 2025)
13. Statystychnyi shchorichnyk Poltavskoi oblasti 2021 r. [Statistical Yearbook of Poltava Region 2021]. Available at: https://www.pl.ukrstat.gov.ua/main/all_page/publikacii/zved/zbirn/zbirn_obl_2021.7z (accessed December 1, 2025)
14. Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2023 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2023]. Available at: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_23_u.pdf (accessed December 1, 2025)
15. Derzhstat. Bank danykh [State Statistics Service. Data Bank]. Available at: <https://stat.gov.ua/uk/explorer> (accessed December 1, 2025)